

2020. gada 12. novembrī

SUGU UN BIOTOPU AIZSARDZĪBAS JOMAS EKSPERTA ATZINUMS

par derīgo izrakteņu (dolomīta) ieguves teritorijas paplašināšanas valsts nozīmes derīgo izrakteņu atradnē "Aiviekste – kreisais krasts" A un N kategorijas krājumu teritorijā (Krustpils nov., Variešu pag.) iespējamo ietekmi uz īpaši aizsargājamiem saldūdens biotopiem, kā arī ietekmi uz applūstošo teritoriju.

Atzinums sagatavots, balstoties uz 2010. gada 30. septembra Ministru Kabineta noteikumiem Nr. 925 „Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinuma saturs un tajā ietvertās minimālās prasības”, kas izdoti saskaņā ar „Sugu un biotopu aizsardzības likuma” 4. panta 17. punktu.

Pētāmā teritorija: Aiviekstes upe ietilpst Daugavas baseinā, tās kopgarums 114 km, sateces baseina platība 9160 km². Vadoties pēc Latvijas Republikas (LR) Ministru kabineta (MK) 2004. gada 19. oktobra noteikumiem Nr. 858 “Noteikumi par virszemes ūdensobjektu tipu raksturojumu, klasifikāciju, kvalitātes kritērijiem un antropogēno slodžu noteikšanas kārtību”, Aiviekste pēc tipoloģijas atbilst 6. tipam (tās sateces baseins pārsniedz 1000 km². Upe ir dziļa, straumes ātrums mazāks par 0,2 m/s. Gultnes substrātu veido galvenokārt smiltis, kas klāta ar organiskās izcelsmes detritu dūņām). Aiviekstes upe visā tās garumā ir noteikta par prioritāro zivju ūdeņiem, ūdeņu tips – karpveidīgo zivju ūdeņi, atbilstoši LR MK 2002. gada 12. marta noteikumu Nr. 118 “Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti” 2.1. pielikuma 1. tabulas “Prioritārie zivju ūdeņi” 1. punktam (Daugavas upju baseinu..., 2015).

Teritorijas apsekojums: Īpaši aizsargājamo saldūdens biotopu kartējums Aiviekstes posmā augšpus un lejpus dolomīta karjeram veikts 2017. gada vasarā (eksperts I. Bodnieks), projekta "ES nozīmes aizsargājamo biotopu inventarizācija Latvijā" ietvaros. Atkārtots apsekojums, ar nolūku aplūkot paredzamās darbības vietu, veikts 2020. gada 12. oktobrī, laika apstākļi – daļēji apmācies, lēns vējš, bez lietus. Apsekojot teritoriju, izmantota maršruta metode, veikta dolomīta karjera un Aiviekstes apskate. Papildus veikta fotofiksācija.

Atzinuma pasūtītājs: SIA "Pļaviņu DM", reģ.nr. 40003277279, Rīgas iela 16, Pļaviņas, LV-5120

Atzinuma mērķis: Apsekojums veikts pēc SIA "Pļaviņu" lūguma, lai novērtētu derīgo izrakteņu (dolomīta) ieguves teritorijas paplašināšanas valsts nozīmes derīgo izrakteņu atradnē "Aiviekste – kreisais krasts" A un N kategorijas krājumu teritorijā iespējamo ietekmi uz īpaši aizsargājamiem saldūdens biotopiem, kā arī ietekmi uz applūstošo teritoriju. Kadastra Nr. 56940010117, 56940010128, 56680020120, 56680020130, 56680020116, 56680020143.

Teritorijas statuss: Plānotās darbības teritorija neietilpst īpaši aizsargājamā dabas teritorijā.

Īss paredzētās darbības apraksts: Derīgo izrakteņu (dolomīta) ieguves teritorijas paplašināšana valsts nozīmes derīgo izrakteņu atradnē "Aiviekste – kreisais krasts" A un N kategorijas krājumu teritorijā. Potenciālā paplašināšanās teritorija ir aptuveni 52 ha. Paredzētās darbības īstenošanai tiks izmantota esošā dolomīta ieguves un apstrādes infrastruktūra, kā arī esošā ūdens atsūkņēšanas un attīrīšanas sistēma. Plānots pagarināt

karjera iekšējos ceļus un veidot papildus ūdens novadīšanas kanālus uz iebedri.

Karjera ūdeņos esošais piesārņojums ir paaugstināts suspendēto vielu daudzums, tādēļ ūdeņi tiek attīrīti vairākpakāpju sistēmā, lai nodrošinātu suspendēto vielu sedimentāciju. Ūdens savākšanas kanālos un iebedrē notiek karjera ūdeņu pirmreizējā mehāniskā nostādināšana, lai nodrošinātu ūdens maksimālu tīrību. No iebedres ūdeņi pa cauruļvadiem tiek pārsūkņēti uz diviem pēctecīgi strādājošiem nosēddīķiem ar kopējo tilpumu 4800 m³. Attīrītie notekūdeņi aptuveni (apjoms ~9600 m³/dnn) pēc nostādināšanas tiek novadīti Aiviekstes upē. Ūdens kvalitātes kontrole augšpus un lejpus ieplūdes vietas Aiviekstē tiek veikta regulāri – četras reizes gadā. Kā liecina analīžu rezultāti, suspendēto vielu koncentrācija Aiviekstē lejpus ieplūdes variē no 0,6 – 8,6 mg/l, suspendēto vielu koncentrācijas mērķlielums atbilstoši MK noteikumiem nr.118 ir mazāks vai vienāds ar 25,0 mg/l.

Karjera ūdeņu atsūkņēšana un novadīšana tiek veikta visu gadu, sūkņu darbība ir periodiska, atkarībā no pieteces apjoma un ūdens līmeņa iebedrē. Paplašinot ieguves teritoriju, netiek prognozēts būtisks atsūkņējamo ūdeņu apjoma pieaugums, jo daļēji samazināsies pieplūde no izstrādātās daļas. Ūdeņi no karjera nenoplūst uz citiem saldūdens objektiem.

Vispārīgs pētāmās teritorijas apraksts:

Aiviekstes platums posmā iepretim dolomīta karjeram ir vidēji 55 m. Ūdens caurredzamība upē pie attīrīto ūdeņu ieplūdes vietas ir laba – pie krasta grunts redzama vismaz līdz 0,5 m dziļumam (novērtēts vizuāli, no krasta), uz grunts un ūdensaugiem nav vērojama pastiprināta sedimentu uzkrāšanās.

Ūdensaugu josla upes kreisajā krastā ir 5 – 7 m plata, to veido galvenokārt virsūdens augi - dižā ūdenszāle *Glyceria maxima*, smaržīgā kalme *Acorus calamus*, parastais miežubrālis *Phalaroides arundinacea*, ūdens mētra *Mentha aquatica*. Peldlapu augu josla šaura, dominējošā suga dzeltenā lēpe *Nupha lutea*. No iegrimušo augu sugām konstatēta Kanādas elodeja *Elodea canadensis*.

Konstatētās īpaši aizsargājamās augu sugas: Plānotās darbības teritorijā īpaši aizsargājamās sugas nav konstatētas.

Konstatētie īpaši aizsargājamie biotopi: Posmā, kur ieplūst attīrītie ūdeņi no dolomīta karjera, Aiviekste atbilst ES aizsargājamam saldūdens biotopam 3260 *Upju straujtes un dabiski upju posmi*. Aptuveni 700 m lejpus attīrīto ūdeņu ieplūdes vietai, kur upes tecējumu ietekmē divas hidroelektrostacijas – Sridzānu HES un Vēžu HES – upe biotopam neatbilst. Posma garums, kas neatbilst biotopam, ir aptuveni 1,1 km garš.

Apdraudošie faktori: Lai nodrošinātu maksimālu ūdens attīrīšanu, nosēddīķi, kas ir attīrīšanas sistēmas pēdējā pakāpe, regulāri jātīra. Tas samazinās arī difuzā piesārņojuma risku no nosēddīķiem spēcīgu palu un plūdu gadījumā. Attīrītie notekūdeņi tiek novadīti Aiviekstē pa cauruļvadu, kas ir punktveida piesārņojuma avots, attīrīto ūdeņu kvalitāte jāturpina regulāri kontrolēt.

Secinājumi un nosacījumi darbības veikšanai:

1. Plānotās darbības teritorijā Aiviekste atbilst ES aizsargājamam saldūdens biotopam 3260 *Upju straujtes un dabiski upju posmi*.
2. Plānotās darbības teritorijā Aiviekstē nav konstatētas īpaši aizsargājamās sugas.
3. Plānotās darbības teritorijā neietilpst īpaši aizsargājamā dabas teritorijā.
4. Derīgo izrakteņu (dolomīta) ieguves teritorijas paplašināšana valsts nozīmes derīgo izrakteņu atradnē “Aiviekste – kreisais krasts” A un N kategorijas krājumu teritorijā neradīs negatīvu ietekmi uz īpaši aizsargājamiem saldūdens biotopiem, jo no karjera

Aiviekstes upē ieplūstošie ūdeņi tiek attīrīti un netiek prognozēts atsūkņējamo ūdeņu apjoma būtisks pieaugums.

5. Ja spēcīgu palu vai plūdu gadījumā, notiek papildus noplūde no nodēddīķiem, sagaidāma īslaicīga ūdens caurredzamības samazināšanās un ūdens cietības palielināšanās Aiviekstē pie ieplūdes vietas. Upes ekoloģiskā kvalitāte un ekosistēma kopumā netiks negatīvi ietekmēta. Nosēddīķi atrodas aptuveni 55 m attālumā no Aiviekstes, tie no upes ir norobežoti ar krūmu/koku un lakstaugu joslu.
6. Lai nodrošinātu maksimālu ūdens attīrīšanu, nosēddīķi, kas ir attīrīšanas sistēmas pēdējā pakāpe, regulāri jātīra.
7. Attīrīto ūdeņu un Aiviekstes ūdeņu kvalitāte jāturpina regulāri kontrolēt, līdz šim suspendēto vielu koncentrācija lejpus ieplūdes vietas Aiviekstē pilnībā atbilst normatīvo aktu prasībām.

Atzinums sastādīts uz 5 lpp., tam pievienoti 2 pielikumi (1. pielikums – fotomateriāls; 2. pielikums – ortofoto karte (izdruka no Dabas aizsardzības pārvaldes dabas datu pārvaldības sistēmas OZOLS, kurā attēlota paredzamās darbības teritorija – pievienota atsevišķi)).

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.

Laura Grīnberga

Sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperte

Eksperta sertifikāta Nr. 100, izsniegts Dabas aizsardzības pārvaldē, eksperte tiesīga sniegt atzinumus par biotopu grupām: tekoši saldūdeņi un stāvoši saldūdeņi (19.06.2016. – 18.06.2021.), sugu grupām: vaskulārie augi (07.06.2019. – 06.06.2024.).

Tālr. 26149306, laura.grinberga@gmail.com

Izmantotā literatūra

1. Dabas aizsardzības pārvaldes dabas datu pārvaldības sistēma OZOLS, <https://ozols.gov.lv/ozols>
2. Daugavas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns 2016.-2021.gadam. 2015. Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs (LVĢMC), Rīga, 218. lpp.

Derīgo izrakteņu atradnes “Aiviekste – kreisais krasts” ūdeņu attīrīšanas sistēma, ieplūdes vieta Aiviekstes upē (foto: L. Grīnberga).

Savākšanas kanāls karjera teritorijā

Savākšanas kanāls karjera teritorijā

Iebedre, kur tiek savākti ūdeņi no kanāliem

Nosēddiķis, kuram piepildoties, augšējais ūdens slānis ieplūst Aiviekstē

Attīrīto ūdeņu ieplūdes vieta

Aiviekste iepretim attīrīto ūdeņu ieplūdes vietai

Dabas aizsardzības
pārvalde

Dabas datu pārvaldības sistēma OZOLS

ERAF

EUROPAS REĢIONĀLĀS
ATVĒRŠANĀS FONDĀS

IEGULDĪJUMS
TAVĀ
NĀKOTNĒ

1:10 000

615500

616000

616500

277500

277000

276500

277500

277000

276500

615500

616000

616500

Apzīmējumi

Paredzētās darbības vieta	Sugu dzīvotnes (punkti)	Nogabali
Izpētes teritorija	Sugu dzīvotnes (laukumi)	Zemes vienības
Dižkoks	ĪA Biotopi	bufferLV_forcache
Mikroliegumi		
Mikroliegumu buferzonas		

0 0,125 0,25 0,5 km

Izmantoti: Ortofotokarte mērogā 1:10 000 © Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra, (2008)
Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmas dati, 2017. gads